

Бібліотечна статистика у контексті міжнародних стандартів: наукові підходи та бібліотечна практика

Стаття порушує питання теорії бібліотечної статистики у контексті міжнародних стандартів, ознайомлює з розробками вітчизняних та зарубіжних фахівців з питань бібліотечної статистики та окреслює можливості переходу бібліотек на міжнародні стандарти статистичного обліку.

Як проголошує Маніфест ІФЛА про бібліотечну статистику, бібліотеки прислужують світовій громадській спільноті, зберігаючи історичну пам'ять, сприяючи розвитку людства, забезпечуючи освіту та наукові дослідження, підтримуючи міжнародне взаєморозуміння та суспільний розквіт [1]. Систематичний збір даних щодо кількості та якості бібліотечних послуг, загального використання бібліотек та контингенту читачів необхідні для демонстрації та аргументованого підтвердження цінності бібліотек для суспільства.

Бібліотечна статистика потрібна не лише для ефективного управління бібліотеками, але й для визначення впливу бібліотечної діяльності на освіченість та інформованість населення.

Міжнародна організація зі стандартизації (ISO) розробила відповідний документ – Міжнародний стандарт ISO 2789:2013 «Інформація та документація. Міжнародна бібліотечна статистика», в якому знайшли динамічний відбиток усі

зміни, що відбуваються у сучасній бібліотечній діяльності [2]. 2006 року вийшло у світ четверте видання цього стандарту; наразі йде мова про затвердження п'ятого видання.

Зважаючи на це актуальним вбачається:

- вивчення теорії бібліотечної статистики у контексті міжнародних стандартів та досвіду її практичного втілення у бібліотечну діяльність;

- ознайомлення з теоретичними розробками вітчизняних та закордонних фахівців з питань бібліотечної статистики, можливостями та механізмом їх використання у практичній діяльності;

- пошук оптимальної методики переходу бібліотек на міжнародні стандарти статистичного обліку.

Теоретичним проблемам бібліотечної статистики присвячені дослідження багатьох закордонних та вітчизняних вчених-бібліотекознавців. Серед них вирізняються наукові доробки Р. С. Мотульського, який розглядає спектр питань з термінології та структури бібліотечної статистики, проведення статистичного дослідження, стандартизації

**Маріанна
Гончаренко,**

молодший науковий
співробітник

Ганна П'яtkова,

молодший науковий
співробітник

відділ комплексного
бібліотечного

обслуговування

Національна бібліотека

України

ім. В. І. Вернадського

бібліотечної статистики, побудови системи показників та одиниць обліку, класифікації бібліотек. Його роботи базуються на матеріалах бібліотечної системи Республіки Білорусь з точки зору міжнародних стандартів ISO [3].

Розробці національного стандарту бібліотечної статистики присвячені роботи російських вчених М. Я. Дворкіної, О. О. Джиги та Т. В. Майстрович. Ними розглянуті теоретичні питання формування переліку статистичних показників та встановлення одиниць їх обчислення у бібліотечній діяльності [4].

Проблеми вдосконалення бібліотечної статистики на сучасному етапі розглядає К. М. Картузов, зокрема у своїй статті «Реформування бібліотечної статистики як механізм модернізації системи державного управління бібліотечною справою в Україні». Автор аналізує недоліки державного статистичного спостереження та вказує на невідповідність національних стандартів – міжнародним вимогам до бібліотечної статистики. Наголошує на необхідності оптимізації бібліотечної статистики та створення форм

статистичного спостереження з оновленим набором статистичних показників відповідно до міжнародних вимог [5].

Активно залучені до проблем оптимізації статистичних бібліотечних досліджень та розвитку нових систем аналізу бібліотечно-інформаційної діяльності у відповідності з сучасними вимогами на усіх рівнях бібліотечної діяльності наукові фахівці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. Так, Г. І. Солоїденко у статті «Ефективність роботи академічних бібліотек» розглядає питання оцінювання ефективності та якості роботи бібліотеки, наголошуючи, що оцінка ефективності повинна проводитися на основі комплексного зіставлення різних об'єктивних та суб'єктивних показників, найважливішими з яких є ресурси та доступ. Адже ресурсна складова для користувача є переконливим аргументом відвідати бібліотеку, яка забезпечує йому доступ до достовірної та якісної інформації [6].

Як підкреслює О. М. Василенко, очевидною є нагальність перегляду існуючих бібліотечних стандартів

на предмет їх узгодження, оновлення, поповнення та впорядкування. Особливого значення для формування системи показників набуває бібліотечна статистика як складова інформаційно-аналітичного бібліотечного інструментарію [7].

Останнім часом у професійних виданнях з'являється чимало публікацій, присвячених статистиці віртуального відвідування бібліотек. Тож є доцільним, на нашу думку, у системі показників загального числа користувачів бібліотеки подавати відомості щодо кількості й віддалених користувачів, передбачивши для цього їх реєстрацію на сайтах бібліотек за електронним формуляром. Сьогодні даний аспект бібліотечної дійсності подається вельми не коректним підрахуванням унікальних IP-адрес, з яких респонденти звертаються на бібліотечні сайти. Постанова цієї проблеми є поштовхом до окремого наукового дослідження.

Література

1. Манифест ИФЛА о библиотечной статистике [Электронный ресурс]. – IFLA.ORG. – Режим доступа: <https://www.ifla.org/files/assets/statistics-and.../library-statistics-manifesto-ru.pdf>. – Назва з екрана.
2. Международный стандарт ISO 2789 «Информация и документация – «Международная библиотечная статистика» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.chl.kiev.ua/doc/. – Назва з екрана.
3. Мотульский Р. С. Библиотечная статистика: проблемы и решения [Текст] / Р. С. Мотульский // Библиотечное дело – XXI век. – 2002. – № 3. – С. 28–64.
4. Дворкина М. Я. Теоретические основы национального стандарта «Библиотечная статистика: показатели и единицы исчисления» [Текст] / М. Я. Дворкина, А. А. Джига, Т. В. Майстрович // Библиотековедение. – 2014. – № 4. – С. 21–28.
5. Картузов К. М. Реформування бібліотечної статистики як механізм модернізації системи державного управління бібліотечною справою в Україні [Текст] / К. М. Картузов // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Сер.: Державне управління. – 2013. – Т. 214, Вип. 202. – С. 51–54.
6. Солоїденко Г. І. Ефективність роботи академічних бібліотек [Текст] / Г. І. Солоїденко // Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства : матеріали п'ятої міжнар. наук.-практ. конф., 11–12 вересня 2013 року, Львів. – Львів : вид-во Львівської політехники, 2013. – С. 154–163.
7. Василенко О. Н. Современные подходы к организации библиотечной статистики: опыт Украины [Текст] / О. Н. Василенко // Вестник Библиотечной ассамблеи Евразии. – 2013. – № 2. – С. 81–83.